

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,hová az előfizetési pénzek,
kéziratok és fölszólamlások
küldendők.Bérmertetlen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI ÉS KÖZMÜVELŐDÉSI

HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyedévre 1 „ 60 kr.
Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petitsor 10 kr
Többszörös hirdetésnél 7 „
Nyílttér sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.Felelős szerkesztő: **Zsengeri Samu.**

Megjelenik hetenként egyszer.

Tartalom: A „Függetlenség“ és a bécsi „Vaterland.“ Führer Ignácztól. — A babyloni talmud első könyve. Az áldásmondatokról. N. E.-től. — A zsidó-kiűzésről Nagy Lajos alatt. Viener Béletől. — Ievelezések. — Irodalom. — Különfélék — Szerkesztői posta. — Szepirodalmi Csarnok: A halottak napja. — Hirdetések.

Figyelmeztetés.

Néhány hétre elutazni kénytelenítettvén, távollétem alatt **Führer Ignác** képezdei tanár úr lesz szives helyettem a szerkesztői teendőket végezni. Lakása Szerecsen-utca 4. sz. alatt van. — Szerk.

A „Függetlenség“ és a bécsi „Vaterland“

nobile par fratrum.

E napokban Bécsben járván, föltettem magamban, hogy a Füg. piszkos kútfejét német lapokban keresem. Tettem ezt annyival inkább, mert én lehetetlennek tartom, hogy magyar ember saját ösztönéből oly állatias vak dühvel neki rohanjon egy egész vallásfelekezethez, mint ezt a Füg. hetek óta a magyar zsidóság ellen teszi.

Hogy Verhovai „förmédvényeinek“ kútfejét éppen Bécsben és általában német lapokban kerestem, nagyon természetesnek találják mind azok, a kik tudják, hogy a hirhedt zsidófáló „Vaterland“ Bécsben jelen meg, és hogy a zsidóüldözés mindenha a németsegből indult ki, napjainkban éppen úgy, mint évszázadokkal ezelőtt. Bismarck, Treitschke, Rohling, Stöcker és számtalan csatlósai tüzték ki először a zsidóheczcsek zászlaját; az orosz vérengzések csak a német bujtogatások szomorú következményei.

Ebből láthatja a nyájas olvasó, hogy bécsi kutatásom nem ok nélkül történt, és — nagy kedvtelésemmel — eredmény nélkül sem maradt. A mit eddigelé csak sejtettem, most ténynek bizonyul be, az t. i. hogy a Füg. az ő szellemi rokonával, a Vaterlanddal, szürte össze a levét. Mind a ketten egy húron pendülnek; köztük csak az a különbség, hogy az egyik — természetesen a német — ravasz, de okos, a másik ellenben (természetesen a Füg.) otromba majmolója annak, a mit ravasz kollegája tesz. Külömben az egyik tizenkilencz, a másik egy hiján húsz.

De lássuk már most e szellemi rokonság némely fattyuhajtását.

A Füg. zsidó olvasói bizonyára emlékeznek még rá, hogy e lap egyik minapi cikke végén azt ígérte,

illetve avval fenyegetődött, hogy legközelebb majd körülményesen megírja, mikép vagdalták széjjel a zsidók Damaskusban (1840-ben) T a m á s páttert. Én mindjárt „tamás“-kódtam benné, ha vajjon Verhovai ur saját emberségéből képes lesz-e a vérmese mélységes tudományu themáját kellő alapossággal fejtegetni, de eszembe jutott, hogy szükség esetén a magyar alaposág hiányán majd segít a német Gründlichkeit, és így Verhovai csekély képessége nem nyugtalanított.

És ime föltevésemben nem csalódtam. A bécsi Vaterland jun. 9-ki száma 7¹/₂ teljes hasábot szentel a páter Thomás-féle vérmesének, melyet ily czim alatt közöl: „Die Ermordung des P. Thomas von Damaskus*“). Ebből nyilván-valóvá lesz, hogy a budapesti antik és bécsi elvtársaik közt még a közlendő egyes cikkeket is jó előre és együttesen állapítják meg. „Gleiches mit Gleichem gesellt sich gern.“

Mint hogy több mint valószínű, hogy a Füg. egyik legközelebbi száma híven lefordítja majd német mesterének ezen cikkét (természetesen a kútfő megnevezése nélkül!), a „Szomb. Ujság“ olvasóinak egy kis mulatságot vélek szerezni, ha e cikknek első sorait ide iktatom: In der Capuziner-kirche von Damaskus befindet sich ein Grabmal mit folgender Inschrift in italienischer und arabischer Sprache: „Hier ruhen die Gebeine des P. Thomas von Sardinien, apostolischen Capuziner-Missionärs, ermordet von den Juden am 5. Febr, des Jahres 1840.“

Hogy a Vaterland kiutasított levelezője kapva kap az ily dajka-meséken, cseppet sem csodálkozom; ezt három oknál fogva teheti: először mint elismert ultramontán lap tudósítója, másodsor mint német (nem hiába „hunczut a német“), harmadsor boszúból a zsidók ellen, kik a szürét kitétték. Ha azonban egy Verhovai, ki a megtestesült liberalizmust szereti játszani, ilyen dajka-mesék felfrissítésére notorikus ultimátumokkal fog kezdet, ez eljárást csak az birná kellően megbélyegezni, ki a „förmédvények“ ékes nyelvén tud szólni.

Aztán még Verhovai panaszkodik, hogy katonákat küldenek a „békés lakosok“ nyakára. Ne lázítson, ne izgasson polgárt polgár ellen, ne köpdössön folyton

*) E német cikk elején r betű áll, mi arra mutat, hogy a cikkiró nem más, mint az a Gärtner nevű hírlapíró, kit a nyiregyházi zsidók, mint antisemitát onnan kiutasítottak. Igen helyesen tették. Így kellene tenni a Füg. szimatoló levelezőjével is. Hisz álhireket Budapesten is költhet. A végett kár Nyiregyházára fáradsnia. — F. I.

folyvást vért és epét, akkor a kormány nem lesz kénytelen karhatalomhoz nyulni. De mit Verhovainak „békés lakosok“ nyugalma! Hisz isten látja a lelkét, ő nem is szereti a népet, ő csak Tiszát gyűlöli, és kormányán akar egyet rugni. — Hát csak tessék, ha annyira rugó kedvében van (Tiszának úgy sem árt), csak tőlünk ne várja, hogy hálátlansággal viszonzzuk az irántunk tanúsított emberszeretetet és humanitást.

Beh nagy szerencse, hogy ép most Tisza áll a magyar kormány élén és nem Verhovai-féle véres száju ember! Én erősen meg vagyok róla győződve, hogy ha vas marku miniszterelnökünk a magy. antisemiták átkos izgatásainak utját nem vágná, most Magyarországon oly zsidómészárlások volnának, mint Oroszországban.

Jól tudom én, hogy a magyar nemzet talán az egyetlen, mely zsidó üldözésekre nem vetemedett. De nem szabad felednünk, hogy hajdanában nem voltak Istóczyink, Onodyink és Verhovaiink, és hogy a folytonos izgatás a legszendébb természetű népet is vad állatokká változtathatja. — Gutta cavat lapidem.

A Eüggetlenségnek különben köszönettel tartozunk azon őszinteségért, mellyel az antisemiták foga fehérét, vagyis inkább lelkük feketeségét kimutatta. Ezentul nem a 12 röpiratban, hanem a Függetlenség szerkesztőségében keressük az antisemiták fő hadi szállását.

Führer Ignác.

A babyloni talmud első könyve. Az áldásmondatokról.

Fordította és magyarázta dr. Klein Gyula, szigetvári főrabbi.
Budapest 1882. 1. füzet.
(Vége.)

22. 1. 5. j. „טַבְּרָא vélekedés, ítélet, következtetés“; nem következtetés, hanem elv, principium.

24. 5. j. „שׂוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל = Izrael ellenségei. Némelyek euphonismust találnak eme kifejezésben, és magára, Izraelre vonatkoztatják azt. Azonban jelen értekezettünk szép értelmet eredményez akkor is, ha ezen kifejezést szószerint vesszük.“ Az érintett kifejezésben nem csak némelyek találnak euphonismust, az mindig Izraelre vonatkozik, kivéve természetesen oly helyeket, a hol az összefüggésből világosan kiteszik, hogy Izrael ellenségeiről van szó. Hogy ezen hely nem tartozik azokhoz, mutatja az előttünk levő erőszakos, helytelen fordítás, mely az igazság rovására olyat mond a talmuddal, mi annak esze ágában sincsen. A fordítás így hangzik: „Jolhanan R. mondá: Miért nincs „N“-nek kezdő vers a 185-ik zsoltárban? — mert (emlékeztünkbe hozna) más N-nel kezdő verset, mely Izrael ellenségeinek bukásáról szól; (a zsidó vallás pedig a szeretet és nem a gyűlölet vallása) t. i.: „Elesett, többé nem emelkedik szűz Izrael,“ a mit nyugaton (t. i. Palaestinában) úgy magyaráztak: „Elesett, többé nem emelkedik szűz Izrael“ (mi csak akkor volna lehetséges, ha ellenségei megbuknának).“ A zsidó vallás, igaz, a szeretet vallása, ezen régi igazság nem következik azomban ezen helyből, melyet nem kellett volna valódi értelméből kivetkeztetni és teljesen elferdíteni.

29. 1. 4. j. „יִרְרָא (?) = tanítani gyökből ugyanis az arab II. conj. infinitivusa szerint תִּרְרָא szó képeztetett.“ Semmi arab II. conjugatió, hanem יִרְרָא gyökből szabályosan képzett nominalis alak mint תִּרְרָא, תִּרְרָא, תִּרְרָא stb.

i b i d. „A zsidó bölcsészeti könyvekben az isten által kijelentett vallás hívei, u. m. zsidók, keresztények és mohamedánok a szabad szellemű bölcsészeketől való megkülönböztetésükül אֲנָשֵׁי הַתּוֹדוֹת = a tórák hiveinek neveztetnek.“ Hogy mit ért a fordító a szabad szellemű bölcsészek alatt, annak csak ő lehet a megmondhatója. itt lett volna helyén rámutatni az arabra, melyből ezen kifejezés származik! אֲהָל אֲלֵכְתָּאב = אֲנָשֵׁי הַתּוֹדוֹת

30. 1. „מִדְּבַר בִּיכּוּרֵיךָ „összetiporja fenyegetéseivel“ nem összetiporja, hanem összezúzza.

30. 1. 1. j. „Saját nézetem: כִּיבּוּרֵיךָ a. m. כִּיבּוּרֵיךָ = mintha a lehetőség körébe (eshetnék)“ A fordítónak erőnek erejével ujat kell mondania! Mi kifogása van Rási magyarázata ellen, hogy כִּיבּוּרֵיךָ = mintha lehetséges volna.“

30. 1. „Ugy hagyományozza Chija R. b. Aba, Jochanan nevében“; tekintetbe kellett volna venni a glossa rectificatióját, mely szerint R. Ábá R. Jóchánán olvasandó.

31. 1. „יִסְרֹרֵן עִמְטַרְקֵן „fenyítések által kiizzasztott“ מִרְקָא nem kiizzasztani, hanem dörzsölni, súrolni, csiszolni, megtisztítani.

31. 1. 1. j. „עַל אֵהָה כְּמָה וְכְמָה = a priori annyival inkább.“ Nem tudjuk, hogy vajjon rossz fordítással vagy helytelen magyarázattal van-e dolgunk. Szószerint fordítva a kifejezés annyit tesz, hogy egyre annyi meg annyi, azaz számos ok szól egy tétel mellett.

32. 1. „(hó- gyapju- mész és tojásbéjfehér a valódi bélpokol színei)“ a sorrend a következő: hó, mész, gyapjú és a tojásbőr (nem héj) fehérje.

33. 1. 3. j. „דָּמָה דָּמָה, דָּמָה דָּמָה = összehasonlítani, megfontolni, megérteni. A nifeál = דָּמָה. Héber szó-e, a nifálnak micsoda alakja?

33. 1. 4. j. „דִּין גְּרֵשָׁא דְעִשְׂרָאָה „Löwy, nagy-kanizsai tudós magán értesítésének következő szellemdús magyarázatát ezen mondatnak köszönöm. A halotti torok megtartásának szokása, mely némely néptörzsoknél maig is dívik, majdnem mindannyi ókori népek közt volt elterjedve. A bibliában is találunk nyomára, t. i. Móz. I. 50, 10. A talmud szerint Jákob is tartott halottas tort nagyatyja, Ábrahám halála alkalmából. A halotti tor a talmudféle hebraismusban מִעוּדַת הַבְּרָאָה-nak neveztetik. הַבְּרָאָה gyöke בָּרָא táplálni ebből származott a fenti בִּירָא. Jochanan R. tehát a tizedszer tartott halottas torból való csontot magával hordott (!) Hogy ezen magyarázat szellemes-e vagy sem, azt most nem keressük. Csak arra akarunk figyelmeztetni, hogy a fordító, Löwy, nagy-kanizsai tudós magánértesítését a közkezen forgó Széder hadórótban (s. v. Jóchánán) is megtalálhatta volna. A fordító kedvéért ide iktatjuk az illető helyet: וְיִשְׂרָאֵל עִשְׂרָה בִּירָא לְהַבְּרָאָה וְלֹא הָיָה עִשָׁם אָדָם.

34. 1. 1. j. „עַל לִנְבִיָּהּ = felment hozzá, meglátogatta.“ Nem felment, hanem bement. A fordító tudhatná, hogy a héber עָלָה-nak az aram nyelvben „bemenni“ jelentése van.

35. 1. „וְאִוְקַמָּה „és felépült.“ אִוְקַמָּה (Afel קָוַם gyökből) annyit tesz, hogy felállít, felemel. Az összefüggésből is kitetszik: „nyujtsd kezedet, odanyujtá kezét és ő felemelé.“

35. 1. 2. j. „אִפְשָׁה gy. אִפְשָׁה = hatni hetni; belőle származott אִפְשָׁה lehetséges.“ A szó a szirben is előfordul és rokon a héber אִפְשָׁה-szal.

36. 1. „דִּינָא בְּלֵא דִּינָא „büntetést arra... kinek büne nincsen.“ דִּין soha nem jelent bünt.

38. 1. „אֵין כֵּל בְּרִיָּהּ וְיִבּוּלָה „egy élő lény sem“ úgy fordítandó: nem minden élő lény l. Tószafót berákhót 5. b. s. v. לֵא כֵּל אָדָם.

39. 1. 4. j. „Adám és Éva az eredendő bűn bekövetkezte után Vallásunk eredendő bünt nem ismer.

40. 1. 1. j. „mivel Rási szerint „község“ alatt legalább tíz férfi értendőik“ nem Rási, hanem a talmud szerint 1. beráhot 31. b.

41. 1. 5. j. „Két főrésze (הפילין-ről van szó) a két házacska, melyek egyike, t. i. a homlokodon hordozandó egészen üres“ — bírálatra nem szorul.

42. 1. את ד' האמרת היום וכתוב ד' האמירך היום אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם „Te elismerted ma az Urat,“ és az „Ur elismert téged“; ezt pedig úgy kell érteni: Az Ur — dicsértessék! — úgy szólt Izraelhez: Ti okoztatok nekem egy kéjérzetet ezen világon, azért én is okozok nektek egy kéjérzetet ezen világon.“ Roppant élvezetes, de kinek köszönjük ezen kéjérzetet! A szó már mindenféle magyarázatban részesült, de kéjérzetre csak most jutott. Levy (38. a.) így fordítja: ihr habt mich als einen einzigen Herrscher in der Welt anerkannt, dacher werde auch ich euch zu einem einzigen Herrscher in der Welt machen. Magyarázatul hozzá teszi: das hebr. אמר wurde = arab. אמר erklärte, — herrscher fürst sein. Die Worte: אחת . . . אחת sind wahrscheinlich eine Corruptel. Szintén helytelen. Már Muszáfia figyelmeztet (Áruch s. v. הטב) hogy a targum ezen szóval fordítja a héber האמיר-t: את ד' האמרת ית ד' הטבת. A targum szokás szerint a tradíciót tükrözteti fordításában, a kérdés most már az, hogyan értsük a targumbeli הטבת-t. Erre az Áruchban (s. v. אמר III.) kapunk feleletet. יכן פירוש את ד' האמרת חטיבה אחת בעולם ציור א' בעולם כלו' דבר הניכר שאין כמותו וכן פירוש חטובות אמון מצרים מצוירין בחוטי מצרים. A szó tehát nem jelent sem fejedelmet, sem kéjérzetet, hanem valami szembeötlőt, kimagaslót, kitünőt, jelt, zászlót. Az אמר gyök a héberben ezen jelentés előfordul az אמיר szóban, mely a farsudarát és a hegy csúcsát jelenti (Ézajás 17, 6. 9.) és mint ige a hitpáelben (Zsoltár 94, 4.) יתאמרו כל פעלי און kételkednek a gonosztévők. A helyes fordítás tehát a következő: „te kitüntetted ma az Istent“ (a talmud értelmezése szerint) Isten ma kitüntetett téged.“ Isten azt mondja Izraelhez: ti jellé (zászlóvá) tettetek engem a világon, én is jellé (zászlóvá) teszek benneteket a világon. A fordító átsuhan a homályos helyen, egy pár szót bizonyára rászenteltetett volna.

43. 1. אי עניו אי חסיד „hol a szerény? hol az ajtatos?“ אי itt nem „hol“ hanem „jaj“ mint Kohelet 4, 10; 10, 16.

44. 1. 4. j. „A szombati értekezletek célja a vallásos törvények, a halácha megállapítása volt.“ Csak a halácha megállapítása-e? Épen ez legkevésbé.

45. 1. אגרה דכלה דחקה „Szombaton templomba jövők jutalmat nyernek azon tolongatásért, melynek ki vanak téve.“ A fordító már a 38 lapon félreérti a כלה szót, tudja ugyan, hogy „a szó szorosabb értelmében „kalla“ alatt Adar és Elul hónapok utolsó szombatai értetnek“ (nem a szombat maga, hanem az akkor tartott gyülekezet, — megfelel a corona szónak) és mégis úgy fordítja az érintett helyet: „a tolongást, melyet szombatkor (!) a templomban érezünk“ és a jegyzetben (4. j.) hozzáteszi „כלה — ara — szombat. A zsidó költészetben a szombat Izrael arájának nevezetik.“ A talmudban csak is gyülekezetről van szó.

46. 1. כדובר קיימה קמיה מוך „mint kétszinü emberfia állsz itten Urad előtt. Megengedve, hogy כדו azt teszi, hogy „mint kettő,“ kettő és kétszinőség között még nagy különbség van, a fordítás tehát semmivel sincsen indokolva.

48. 1. 2. j. „Látá“ vonatkozik a rá következő lángokra.“ (ובלהעם ראים את הקולות ואת ראים הלגדים) (Exod. 20, 18) קולות-ra is vonatkozik, ראה nem csak látást, hanem általában minden érzéki észrevételt jelent p. Gen. 42, 1.; Ézaj. 44, 16; Zer. 5, 12 és igen gyakran Kóheletben.

49. 1. 1. j. לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות „a vallás nem más, mint amaz eszményi kötelék, mely isten minden teremtéseit egymáshoz lánczolja és testvéri szeretetben átkarolja.“ Igen üdvös tan, de az idézett mondatban nem tartalmazzatik. לצרף itt annyit tesz, hogy megtisztítsa, nem pedig összekapcsolja.

50. 1. 1. j. „היגורו רחמי על מדותי“ hogy könyörületességemben nyilvánuljon tulajdonságom,“ helytelen fordítás, גלל úgy értendő mint a biblia-beli התגלל felülmul, legyőz 2. Sám. 20, 12; Gen. 43, 18.

50. 1. 4. j. Ezen אבתריאל-ról szóló jegyzetben Zunzra kellett volna utalni, ki azt mondja (Synagogale Poesie des Mittelalters 474 l.) A. ist nicht das höchste Wesen selbst, sondern eine Lichtgestalt, die der Geist — nicht das himmlische Auge — des Erleuchteten schauet.

53. 1. בקש שלא תשרה שכונה רק על ישראל „kérte, hogy az isteni dicsőség főképen Izraelnél lakjék“ nem főképen, hanem csak. A fordító kötelessége az előtte levő szöveget hiven lefordítani, az igazságot semmiféle apologizáló célokra nem szabad feláldozni.

56. 1. 1. j. A מפורש ה שם-ról szóló jegyzet igen szegényes. A kifejezésnek egész irodalma van. Cassel (Frankel, Monatschrift 1870, 73. l.) úgy fordítja: der nach seinem wirklichen Laut ausgesprochene Gottesnamen. Oppenheim (u. i. 1869, 545. l.) der auf dem Stirnblech des hohepriesters ein-, oder vielmehr ausgeprägte Namen Gottes. Leghelyesebben Bacher magyarázata (u. i. 1871, 382. l.) „verschieden, ausgezeichnet“ Synonym für מוהרד v. ö. Mekhilta Exod. 15, 25. ברא וראה כמה מפורשין דרכי הקב"ה.

58. 1. 1. j. „Steinschneider, Geschichte der Sprachwissenschaft bei den Griechen und Römern.“ csak Steinthal-tól ismerünk ily című könyvet.

59. 1. j. „Magog nevére emlékeztet a magyar Hunmonda említette Magor is, kinek származása szintén Jafetre vezetetik vissza. Annyi bizonyos, hogy Magor és Magogban a magyar „magas“ gyökére akadunk, mely gyök ugyanezen értelemmel a sanscrit nyelvben is előfordul. De még a görög μέγας = nagy is emlékeztet Magogra stb.“ Nem tudjuk, mit szóljunk az ilyenféle nyelvészkedéshez. Horváth István örülhet sirjában buzgó tanítványának. Ennek méltó párja.

61. 1. 1. j. „שמש (aram szó) = szolgálni. A nap héberül vagy שמש = isten szolgájának (!), vagy חמה = melegítőnek nevezetik.“ Vajjon komolyan mondja-e a fordító mindezeket?

60. 1. שרואה בצריו „még ellenségeit is lenézheti.“ Nem lenézést, hanem kárörömöt jelent p. Job 3, 9; 20, 17 Zsoltár 22, 18; 112, 8 עד אשר יראה בצריו.

64. 1. „de nem Babylonban“ helyesen: de nem külföldön.

66. 1. כפיטורי כפי ושת „mint zár a gége nyílásában.“ Kár volt Rási magyarázatát meg nem nézni.

67. 1. במילי דבי כנישתא „a templomban tartott fejtegetéseiből“ a helyes fordítás a következő: a templomot illető, tárgyaló fejtegetéseiből.

67. 1. 2. j. „Bet Ulfana, hol a misna adatik elő.“ Általában tanodát jelent.

69. 1. 2. j. תיקו „Némelyek következő szavak kezdőbetűit találják eme szóban: תשבי יתרו קשויות ובעיות = Tischbi jövöben kérdéseket oldand.“ Régi játék. תיקו

rövidítve van קום-הוּל mint ליקן rövidítve ליקום. Azt je-
lenti, hogy fennáll, mazar t. i. a kérdés, melyre nincsen
felelet.

70. 1. „כבר לאקרמינהו” Bibi R. a heti szakaszokat mind egyszerre elolvasni.“ Ugy lát-
szik, hogy a szerző félreértette Rási magyarázatát. Nem
egyszerre, hanem némelyeket ideje előtt.

72. 1. 1. j. „Azonban גר gyök syria és perzsa nyelven
bujálkodni-t illet, a jótól elhajolni-t is jelent. נירה tehát bu-
jálkodó, nőnemben נירה = kéjhölgy.“ ezen jelentés a tal-
mudban ki nem mutatható, a szó térthitüt jelent csupán.

73. 1. „אמר לו לאדם שיגבור אחורי בית הכנסת” „ne men-
jetek templom mellett el“, nem mellett, hanem mögött, kü-
lönben nem volna értelme a következő אלא דליבא וליה אמרן אלא דהרינא
פתחה אחרונה-nak.

Nem lehet czélunk a fordítót sorról sorra követni, a
rendelkezésünkre álló szük tér nem engedi. Csak a szembe
ötölő tévedéseket érintettük. Sajnálattal nélkülöztük sok ér-
dekes szónak magyarázatát, mint אילינוא, אדהכירי, בי, א. א. א. א. א.
איכא, מודי, מכדי מהתלמוד לומר, כואי מעמא, מונן, שמעמנה
ליה לן בה, דשמיעלי, אמנה, תינח קשיא, רמינהו, מיתוכי, מבעיא
זאלה, stb. stb. különösen az utóbbiaknak értelmét meg
kellett volna állapítani és egymáshoz való viszonyukat
megvilágítani. Reméljük, hogy a fordító mindezeket a kö-
vetkező füzetekben pótolni fogja. A műszók pontos meg-
határozása minden hű fordítás első kelleke. A magyarázat-
ban szorítkozzék a legszükségesebbre, de tárgyalja a fon-
tosabb kérdéseket tüzetesen és alaposan, és használja fel a
mennyire lehet a meglevő irodalmat. Az első füzetben,
mely berákhót 9. lapjáig terjed, ez nem mindig sikerült, re-
méljük, hogy a következőkben jobban fog sikerülni; a for-
dítótól, ki eléggé jártas az irodalomban és egyes kérdések
állítását jól ismeri, ezt elvárhatjuk. Ne vegyen fel könyvébe
mindent szőröstül bőrostül másoktól, még ismeretes vagy
új tekintélyektől sem minden kritika nélkül és arab, per-
zsa hasonlítások által ne kápráztassa szemét. Rossz be-
nyomást tesznek az igen nagy számban előforduló magyar-
talanságok,*) az idegen szók átírásában mutatkozó követke-
zetlenség, a fordító gyakran, nem mindig, a német trans-
criptiót követi és különösen, a mit már semmi áron nem
bocsáthatunk meg, a bibliai versek helytelen fordítása. A
talmudfordítónak igen sok nehézséggel kell megküzdenie,
dr. Klein főrabbi ur nem mindig bírt velök, de nem mond-
hatjuk, hogy ez általában nem sikerült volna neki. Azt
hiszszük, hogy minden utbaigazítás nagyobb hasznára vá-
lik mind önek, mind a tudománynak, mint föltétlen, de
olcsó és semmit mondó dicséret. Munkáját az olvasó figyel-
mébe ajánljuk és annak sikeres folytatását kívánjuk. A 74
lapra terjedő füzet kiállítása csinos, de roppant sok az ér-
telemzavaró sajtóhiba. Az utolsó füzethez jó volna név- és
tárgyindexet csatolni. N. E.

A zsidó-kiüzésről Nagy Lajos alatt.

(Fölolvastatott a rabbiképző ifjusági körének diszgyűlésén 1882. jun. 28.)
(Vége.)

Nem csodálkozhatunk rajta, ha e körülmények eszébe
juttatták a clerusnak régi tervét, a zsidók katholizálását.
Ami azonban az összes katolikus clerusnak nem sikerült,
daczára, hogy nem egy pápának tartozott kedvelt eszméi
közé, az nem sikerült a magyar papságnak sem. Az ő ta-
nácsukra határozta el azután Lajos, hogy mindazon zsidó-
kat, kik a katolikus vallást legalább színleg föl nem ve-

*) Bizony nagyon elkélne egy kis magyarság rabbink nagy részénél!
Ha a magyar nyelv tanulására annyi időt szánnának, mint e mennyit p. a
németre vagy más haszontalan nyelvre fordítanak, sokkal jobban írának
magyarul. F. I.

szik, ki üzze az országból. (Engel II. 115. Feszler III. 772.
Horváth II. 302. Bergl.)

Színleg áttértek, u. n. zsidókeresztények nálunk is lé-
teztek, kik áttérésök jutalmául rendszeren előkelő állomásra
jutottak s mivel bensejökben apáik vallásához ragaszkodni
meg nem szüntek, állásukat arra használták föl, hogy volt
hitsorsosaik rendszeren szerencsétlen állapotán segítsenek.
Ilyenek hazánk történetében Thusz, Ernszt János és Fortu-
nátus Imre és mások.

Visszatérve a kiüzés okaira, nem szabad figyelmen ki-
vül hagynunk azt, hogy Lajos, illetve az anjouk már Olasz-
országban a legnagyobb gyűlöletet szívták magukba a zsi-
dók iránt. Az olasz nép viszonya a zsidókhoz sokban kü-
lömbözött a többi európai népekétől. Mig másutt a zsidók
többnyire a megvetés tárgyai voltak, addig a szintén keres-
kedő olaszoknál inkább irigység és gyűlölettel találkoztak.
Az ügyes olasz nem mindig állta meg helyét a nem ke-
bevésbé furfangos zsidóval szemben, kinek azonkívül az
egész kelet és nyugaton szétszórt hitsorsosai révén, sokkal
nagyobb összeköttetései voltak.

Ezekhez járult végre az, hogy az európai udvarok-
kal való érintkezés folytán, Magyarország nem lehetett
többé független az általános európai zsidó üldözés befo-
lyásától.

A kép, melyet a zsidók állapota ez időben föltüntet, a
legsomorubb az egész középkor zsidótörténetében, ha
ugyan lehet valamelyiknek az elsőbséget adni a foly-
tonos kinzások közül. Az 1348-ik év, a fekete halál
éve, a zsidótörténet legiszonyubb éve közé tartozik. Ek-
kor találták ki ama meséket, melyek oly sokáig hitellel
találtak. A kutmérgezés vádjá ekkor keletkezett és ekkor
ujították föl a keresztény szüz vérenek használatáról szóló
mesét. A legaljasabb indulatokkal vegyült vakbuzgalom
költötte ezen két vád mint gyászvonal huzódik át a közép-
kor hátralevő évein, melynek nyomában patakokként fol-
lyik az ártatlanok vére. Ez az év volt alapja és kezdete az
ezután következő üldözéseknek és a kezdet nem volt mélt-
atlan a folytatáshoz. Hihetetlen kinzásnak voltak a zsi-
dók kitéve Német- és Franciaországban, mely a fekete ha-
lál nyomában egész Európát bejárta. A pyrenei félszige-
ten is ekkor fordult rosszra a zsidók sorsa.

Magok az indítók, a pápa és V. Károly visszaborzad-
tak az általok előidézett állapottól és siettek azt lecsilla-
pítani, de már a rohanó árral lehetetlen volt szembe-
szállni.

E borzasztó üldözés hasonlítatlanul enyhébb alakban
játszott le nálunk, mert itt a kiüzötteknek élete, de még
vagyonja sem forgott veszélyben és az egész nem is te-
kinthetjük üldözésnek, hanem az általános eu-
rópai hangulat elmaradhatatlan hatásának.

Vizsgáljuk még *végre a kiüzés* történetének legérde-
kesebb oldalát, a kiüzés évszámát, melyre nézve legmeg-
bizhatóbb történetíróink ellenkezésben vannak egymással.
Amint azt részben Bergl-nél összeállítva találjuk: Hajnik
szerint 1305-ben volt a kiüzetés, bár azt biztosan nem ál-
lítja, annyival kevésbé, mivel később maga idézi azon ok-
levelet, melyben Lajos a kiüzött zsidók templomát már
1358-ban Pozsony város rendelkezésére bocsájtja. Engel
1367-et említ, utána teszi azonban, hogy erre biztos adata
nincs. Horváth 1368-ra teszi. Ugyanezen évvel említi Fesz-
ler is, de amint világosan látszik, egyikök sem jutott okirat
alapján ezen évszámhoz, hanem azon következtetés útján,
hogy ezen évben fejeztetvén be az óhitűek és nogajai ta-
tarok megkeresztelése, a zsidók mindjárt sorra kerültek.

A Hajnik által idézett okiraton kívül még egy másik
irat szól határozottan a kiüzésről. Ez a pozsonyi levéltár-
ban levő átírata Hainburg polgármesterének, melyben
megkeresi Pozsony városa tanácsát, hajtáná be azon össze-
geket, melyekkel pozsonyi lakosok adósak a Pozsonyból
kiüzött és az átíró polgármester városába menekült zsi-
dóknak.

Ezen irat kelte a mellett bizonyít, hogy a kiűzés 1367 óta történt. Ugyde 1352-től egészen az érintett évig folyton találunk iratokat és rendeleteket, melyek az országban lakó zsidókra vonatkoznak.

A kiűzés éve tehát eldönthetetlennek látszik, de nem jogosít-e épen ez föl bennünket azon föltevésre, hogy apodiktikus rendelet egyáltalában nem volt a zsidók kiüldözésére vagy legalább végrehajtva nem volt?

A főntemlített két okirat csak azt bizonyítja, hogy a zsidók Pozsonyból üzentek ki, mint főtartózkodási helyükről. Az ország egyéb részeiben, egyesek, családok vagy talán egyes községek is száműzettek, de az összes magyarországi zsidókon semmi esetre sem volt végrehajtva a rendelet és az áttért zsidókon kívül valódi zsidók is folyton laktak az országban. A pozsonyi kiűzés legelőször ment végbe, melynek évszámául az 1358-iki évet kell elfogadnunk; az általános kiűzés évszámáról tehát nem is beszélhetünk.

A kiűzöttek részben Bécs-Ujhely és Hainburg, részben Lengyelországba menekültek, hol Kázmér király épen egy Eszter nevű zsidólányba szeretett és a zsidókat barátságosan fogadta. Azon körülmény, hogy Kázmér és Lajos között nem csak igen nagy kereskedelmi összeköttetés, hanem benső barátság is létezett, szintén enyhébb alakot ad a kiűzésnek.

A kiutasítási rendeletet Nagy Lajos okiratilag ugyan nem, de hallgatagon visszavonta, úgy hogy a zsidók már 1368-ban házakat vásároltak Pozsonyban. A bebocsájtó rendeletet Zsigmond adta ki. Ugyan ő megújította IV. Béla szabadságlevelét is Buda és Pozsony hitközségeknél Prágában kifejezett óhajlásához képest, mire nemcsak a kiűzöttek, hanem egyéb külföldi zsidók is számmal települtek át.

Viener Béla.

LEVELEZÉSEK.

Tisztelt szerkesztő ur!

A „Szombati Ujság“ f. évi július 1-én megjelent számában Pulszky vezércikkének ama vádjára, hogy a zsidók egyik hibája, miszerint a ponyvairodalom terjesztését (sokszor) szemtelenségig viszik, azon szerkesztői megjegyzés foglaltatik: vajjon nincs-e keresztény journalista is? Gleiches Recht für Alle! Hát bizony van keresztény revolver hirlap író is. Ezt egy józan eszű keresztény sem fogja tagadni, — ámbár sajtárságos, hogy akik ezen speciesből eddig felfedeztetek, tudtommal mind zsidók voltak. Így nevezetesen, midőn legközelebb a „Függetlenség“ a magyar nyelven megjelenő revolver hirlapokat és szerkesztőiket megnevezte sajtárságos véletlen folytán talán egytől egyig (8-an voltak összesen) zsidók voltak az illetők.¹⁾ Éppen így vagyunk az uzsorásokkal is. Nem mondjuk mi, hogy keresztény uzsorás nincs, sőt ellenkezőleg van bizony elég! Csak hogy nincs arány! Száz uzsorás közül bizonyosan 80—90% zsidó.²⁾ Tessék csak a fővárosban végig nézni. Hát a zsidó

¹⁾ Pulszky nyilván összetéveszti a ponyvairodalmat (Bucszánszky és Bartalics termékeit) a revolver journalistikával. Hisz a ponyvairodalom egyik leghálásabb tárgyát éppen a zsidók kigunyolása szolgáltatja, mint p. „A disznóvá vált zsidó“ és jelenleg a Bartalics-féle izetlenségek, melyeket 2—3 krajczárjával árulnak a „ponyván“, vagy ingyen terjesztenek a vidéki parasztság közt. Tehát föl nem tehető, hogy a zsidók maguk ellen terjeszték e gyalázatos irodalmat. — A mi pedig a revolver journalistákat illeti, hát mi türes tagadás benne, ezek bizony nagy részint vérünkben való vérengzők és testünkben való lelketlen testek, de utóbbi időben már e téren is hatalmas versenytársaik keltek a keresztény revolverekben. Lásd első sorban a „Függetlenség“-et és az utána ballagó „Kaloecsei Néplap“-ot, a székesfehérvári „Szabadság“-ot (sajtóhiba e h. Szabadosság) és a többi csatlósait. — F. I.

²⁾ Ez sem áll föltétlenül. Hogy csak egy ellenpéldát hozunk föl, elég lesz a jövő számunkban megjelenő orosz házi levélre utalnunk, melynek egyik helye imez: „Uzsorás zsidó talán egy sincs (Oroszában t. i.) de igen is van keresztény néhány.“ Egyébiránt nem tagadjuk mi, hogy sok köztünk az uzsorás és csaló, de keresztény polgártársaink viszont vallják meg, hogy a Hozsterék meg más rablógyilkosok leginkább az ő soraikból telnek ki. — F. I.

korcsmárosok?! Itt is van kivétel az igaz, csakhogy nagyon ritka. Magam is tudok egy esetet, hogy a falu népe könnyezve kísérte ki a zsidó korcsmárost a temetőbe — és segítette árváit. Az igaz, hogy ez nem licitáltatta el dupla krétával felrótt korcsmaadósság fejében a „buta“ paraszt telkét.

Éppen a művelt zsidóságnak kellene fellépni határozottan hátramaradottabb hitsorsosai rossz szokásai s üzemei ellen, mert ezek adnak tápot az antiszemitizmusnak, nem pedig Istóczy handa-bandái. A művelt magyar zsidóságnak kellene fellépni az ellen a Galicziából beözönlött kaftános had ellen, mely hazát, nemzetet nem ismer, melynek teste búzt és piszkot, lelke nyomort és demoralisatiót terjeszt. Ezek ellen lehet hivatkozni a magyar nép szokásos józanságára, türelmére ép oly sikerrel mint az éhező embernek beszélni a mértékletesség szép erényeiről.³⁾ A jó, tisztességes zsidó ellen nincs kifogása senkinek, s ahol a zsidóság olyan — többségében legalább, mert absurdum volna kivánni, hogy mihelyt zsidó, mindjárt szent legyen, mint néhány alföldi városban magam is tapasztaltam, a hol együtt érez a néppel s tisztességes munka után tisztességgel él, ott beszélhet Istóczy, akinek különben van esze, hogy oda nem megy, a hol nem hallgatják.

Hanem ha valamelyik zsidó valamit elkövet, nem kell mindjárt attól való aggodalomban, hogy a zsidóság elleni ellenszenvnek ad tápot felfedezése, eltakarni akarni s solidaritást vallani. Az egyetértés erény a jóban, de bűn a bűnben!⁴⁾

Tisztelettel

Egy nem antiszemita keresztény.

IRODALOM.

Aigner Lajos „Nemzeti könyvtár“ című vállalatából újabban a következő nagy érdekű és maradandó becsű művek jelentek meg: 21. és 22. kötet Vajda János összes költeményei. Mind a két kötet ára 3 frt. — A 23. és 27. kötet Gaal József összes műveit tartalmazza. Egy-egy kötet 2 frt. — 24. kötet Beöthy László összes művei. Ára 1 frt 40 kr. — 25. Balogh Zoltán kisebb költeményei. Ára 1 frt 50 kr. — 25. kötet Vahot Imre emlékiratai. Ára 2 frt.

Fölösleges dolog lenne e jeleseink műveit dicsérni. Erre a mi gyenge tollunk nincs is hivatva. Annyit azonban minden magyarul olvasó ember mondhat, hogy a felsorolt művek derék kiadója Aigner L., ki maga is legtevékenyebb és legérdemesebb írónk egyike, ritka tapintattal és szakismerettel válogatja ki nemzeti irodalmunk azon termékeit, melyek a legkényesebb olvasót is gyönyörködtetik. És a mi több, Aigner kiadványai nem a napi fogyasztásra szánt, hatást hajhászó silányságok, hanem egytől egyig remek írók művei, melyek évek múltán sem vesztek értéküket és melyek minden magyar könyvtárnak fődíszét teszik.

Különösen nekünk magyar zsidóknak kell a nemzeti irodalmat pártolni és felkarolni. A mit e téren eddig elé tettünk, sehogy sem áll arányban avval, a mit e tekintetben tennünk kellene és lehetne. A legtöbb magyar zsidó még most is szivesebben olvassa Schillert és Göthét, mint

³⁾ A zsidók magyarosodását csak az nem látja, a ki azt látni nem akarja. Tessék csak a keresztény németekre, p. a budai svábokra és az erdélyi szászokra gondolni! Hát a statisztika legújabb kimutatása nem azt bizonyítja-e, hogy a reformátusok után leginkább a zsidók magyarosodnak? Miért nem vesznek keresztény polgártársaink ez öröndetes tényt tudomásul? — F. I.

⁴⁾ Azokat a gyűlöletes és dühös kifakadásokat, melyekkel p. a Függetlenség minden száma a zsidókat megtámadja, szó nélkül hagyini nem lehet. Igaz, hogy a mi védekezésünk hatás nélkül hangzik el, hogy az ő eszeveszett támadásai napról-napra megújulnak és egész hasábokat töltenek meg (hiszen Istóczy és Ónody a főmunkásai!), de hát védekeznünk erkölcsi kötelesség annyival is inkább, mert az eszlári bűnesethez a zsidó vallásnak semmi köze! F. I.

Kazinczyt, Arany Jánost vagy más jeleseink műveit. Pedig nekünk koránt sincs okunk a hazai irodalom rovására a zsidóüldöző németek irodalmát dédelgetni! A magy. irodalmat csak az fitymálhatja, a ki magyarul nem ért vagy nem olvas. A ki irodalmunkat ismeri, az tudja, hogy most már valóságos gyöngyököt birunk a szépirodalom minden ágában. Ilyen gyöngyök az itt felsorolt művek is. F. I.

Beküldetett: Titkári jelentés a budapesti rabbi-seminarium önképző körének 1881/2 évi működéséről. Közöljük belőle a következőket: A kör elnöke dr. Kaufmann tanár ur lelkes adományával lehetővé tette azon eszme kivitelét, — melyet Feldmann József, a kör ifjúsági elnöke pendített meg — hogy t. i. a körhöz önszegélyző egyesület is csatoltassék. A kör ez évben Petőfi születése napját nagy ünnepiességgel ülte meg. A tagok száma 44 volt. Tartatott 18 szakgyűlés, 1 alakuló és 2 rk. gyűlés. Beérkezett 22 mű. Szavaltak 15 darabot. — Az ünnepies zárógyűlésen, melyen legjelesebb zsidó tekintélyeink — köztük Kiss József — részt vettek, az ifj. elnök szép beszédében a kör magyarosodását ecsetelte. Fischer és Czigler kitűnő szavataikkal nyújtottak élvezetet a jelenvolt közönségnek, mely a pályadíjak odaitélése után a legnagyobb megelégedéssel távozott a körből.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Berlinben** e napokban nyilvános helyeken ujságokat árultak, melyek egész határozottsággal tállták fel az állítólag zsidók által lemészárolt Solymosi Eszter historiáját. Az államügyészség ez ellen erélyes lépéseket tett. (Bizony nálunk is elkelve egy adag energia. Szerk.) Ruffell ellen, ki azt állítá, hogy a zsidóknál vallási törvény parancsolja a keresztény vér élvezését husvétkor, szintén vádat emelt az államügyész. Boroszlóban ugyancsak e miatt a „Slez. Volkszeitung“ szerkesztőjét négy heti fogságra ítélték. — (E hírek intő példálul szolgálhatnak a „Függetlenség“-nek és zsidófaló társainak. Külömben a mint halljuk, már két ízben azon ponton állott, hogy összes számaikat elkobozzák. Vagy talán csak ez után a dicsőség után áhitozik? — Vidéken is mozgalom indult meg, hogy e lapot, mely társaira is mételeyzőleg hat, kitiltsák. Örömmel tekintünk e mozgalom elé és sikert kívánunk hozzá. Szerk.)

— **Pápa.** A mult heti zavargások alkalmából Dr. Breuer Salamon helybeli főrabbi f. hó 8-án egy nagyszabású beszédet tartott a kedélyek megnyugtatóására, melyben történelmi adatok alapján bebizonyította, hogy a fagyűlöletnek Magyarországon soha se volt és soha se lesz alkalmas talaja. — Lélekbe ható szavakkal intette a közönséget, miszerint méltányossággal és nyugodt lélekkel nézzenek a jövőbe, hogy óvatosan mindent kerüljenek, mi félreértésre alkalmat adna, nehogy a provokációval vádoltassanak.

— **Az osztrák episcopatus és az antisemitizmus.** Az osztrák episcopatus, mint a brünni „Tagespost“ jelenti, a bécsi herczegérsék kezdeményezésére elhatározta, hogy az egyes egyházmegyékben a papok fölszólíttassanak, mikép az antiszemita izgatók ellen lépjenek föl. Constatáltatott különben, hogy a clerus csekély kivétellel távol tartotta magát minden türelmetlenségtől. Egyes antiszemita lapok pénzsegélyért folyamodtak főpapokhoz és főurakhoz, de megkeresésükre válasz sem érkezett.

— **A váci orthodox izraeliták** iskoláját, kik szünidőt tartani nem akartak, a tanfelügyelő hatóságilag bezáratta.

— **Antiszemita liga.** A klerikalis „Magyar Állam“ közli szószerint a következőket: „A német antiszemiták szeptember havában Drezdában congressust akarnak tartani, melyen le akarják rakni alapját egy nemzetközi antiszemita ligának. A congressuson nem csak német, hanem osztrák, magyar és esetleg franczia antiszemiták vennének részt. A congressusra való meghívásban az antiszemitiz-

mus végczélja gyanánt a keresztény társadalomnak a zsidóság gazdasági, társadalmi és politikai praeponderantiája alól való emancipációja fog kijelöltetni.

— **Az antiszemitizmus megszüntetése.** „Dr. Rajnai Antal tápio-szelei orvos kinyilatkoztatja, hogy ő a szatmári zsidók vallás-reformmozgalmát elégtelennek s czélszerűtlennek tartja, mert a rabbik azt megakadályozzák. Különb. ben is, nézete szerint, a kereszténység a reformált zsidó vallás, s úgy legczélszerűbb, ha áttérnek e hitre és így az antiszemitizmus alapját megdöntik. Ő maga részéről kész áttérni.“ E sorok eszünkbe juttatnak egy episodot, mely a híres Saphier és öccse között folyt le. Utóbbi ugyanis azt a kérdést intézte bátyjához, hogy kikeresztelkedjék-e, mire ez azt felelte: Ha ki nem térsz, rosszabb vagy a mesumednél. Reméljük, hogy Rajnai ur megértett bennünket, s hogy sietni fog megszabadítani a zsidóságot egyik legveszedelmesebb antiszemitától, mert tudvalevőleg nem ellenségünk, hanem barátainktól kell leginkább óvakodnunk.

— **A szombathelyi zavargásokról** a következő levelet vette az Ellenőr Szombathelyről e hó 17-ről kelteve: A „Függetlenség“ tegnapi számában két távirati tudósítás jelent meg Szombathelyről, melyek mig egyrészt a felmerült antiszemiticus rendtelenségnek következményeit tulzott vonásokkal ecsetelik, addig bölcsen hallgatnak amaz indokokról, melyek épen egy eskadron lovas katonának ide érkezését elkerülhetlenné tették. Tény az, hogy e hó 10-én este, mig a városi gyér-szamu rendőrség a fáklyásmenet körüli rend felügyeletével volt elfoglalva, inasok, de egyuttal családi származásuknál és iparáguknál fogva, a közönségesnél intelligensebb gépgyári munkások is részt vettek a zsinagóga ablakainak beverésében. Igaz, hogy a tettesek csakhamar elfogva, kihallgatva és a törvényszéknek átadva lettek és Kránitz József, kir. törvényszéki vizsgáló bíró urnak erélye és kitartó szorgalma folytán a vizsgálat befejezve lett, a vádlottak pedig már szabadlábra is helyeztetek, a bűnügyi iratok indítványtétel végett a kir. ügyészséghez áttétetvén, ámde nem ezen jogellenes cselekmény ismétlődésének eshetősége, hanem azon fenyegetéssel indították a város és megye rendőri hatóságait egy szakasz katonaság kérelmezésére, melyek az igazságszolgáltatás lefolyásának erőszakos módon leendő megakadályozását hangoztatták. E hó 12-én ugyanis a városházánál megjelent két egyén, kik a börtönök megostromlásának fenyegetésével követelték a letartóztatott egyének szabadlábra helyezését. Ezenkívül a polgármestert anonym levélben figyelmeztették, hogy eszközölje a tettesek kibocsátását, mert különben felgyújtják a várost. Ily körülmények között tehát, a hat szál városi rendőr mellett nem volt más mód, mint egy szakasz katonáért sürgönyözni; és hogy egy szakasz helyett egy eskadron jött, az ismét nem a rendőri hatóság akaratának volt kifolyása, hanem a katonai szabály, mely nem teheti ki egy szakaszát egy tizenegyezer lakosu városban eshetőleges leveretés veszélyének. A tettesek azonban szabadlábra helyeztetvén, alapos kilátás van arra, hogy ellenük a végtárgyalás néhány nap mulva meg lesz tartható. S mert a szabadlábra helyezés folytán az aggodások oka is megszűnt, a katonaság holnap kivonul állomásaira. Meg kell azonban a „Függetlenség“ tudósításával szemben jegyeznünk, hogy nyilvános helyiségek bezárva az eddigi szokástól eltérőleg nem lettek, sem töltött fegyverrel és kivont karddal való kihívó viseletről nem tudunk. Katonák voltak itt, mint egyébkor is, — ennyi az egész. — Szombathely város polgármestere falragaszok utján figyelmeztette a városi lakosságot azon büntetőjogi következményekre, melyek netáni cselekményeiket sujtani fogják. S a büntető törvénykönyv vonatkozó szakaszainak szószerinti köztudomásra hozása, ugy látszik, sok zavaros főt kijózanított. A mai napon tartott értekezleten a polgármester elnöklete alatt tekintélyes polgári egyénekből álló 70 tagu bizottság alakult, melynek polgári becsületszó alatt kötelezett hivatása lesz a netáni

rendetlenségek és éretlen zavargások meggátlására hatni. Ezenkívül gyárosok és iparosok megkerestettek, hogy munkásaikat az őket érhető súlyos következményekre figyelmeztessék, valamint megkérített a tűzoltó-egyesület is, hogy a fentnevezett bizottsággal karöltve eljárjon. Egyébként bizvást elmondhatjuk, hogy a műveltség és felvilágosodottságban előrehaladt városunkban, antiszemita mozgalomnak erőszakos jelenségeitől tartani kell. Munkaadónak és munkásnak egyenlőn drága ideje és szabadsága s ezek kapcsolatos érdeke kiválólag megköveteli, hogy a béke és a rend fentartassék.

Szerkesztői p o s t a.

F—n. J—f. Budapest. Mult számunkból térszúke miatt maradt ki, és hogy most csak rövidítve jelenik meg, annak oka, hogy már kissé idejét multá.

A **Jüdische Presse**-nek Miskolczon. A kérdéses jelentést nem Pfeifer küldötte be hozzánk. A putnoki rabbit illetőleg lehet, önnök van igaza, de akkor nem értem, hogy miért bocsátották el a derék magyar tanítót egy évi működése után?

Liebermann K. rabbi urnak **M. Szalkán.** Köszönjük b. figyelmeztetését, de az illető czikk már a mult számunkban jelent meg. B. közreműködését továbbra is kéri fiatalkori ismerőse; — F. I

Steiner I. Léva. Bocsánatot kérünk, hogy b. cikkét tárgyhalmaz miatt csak a jövő számban közöljük.

SZÉPIRODALMI CSARNOK.

A haiottak napja.

Kompert Lipót után Grosz Victor.
(XI. Folytatás.)

„És most hol van . . . a szép Jakab?“ kérdé Mayer oly éles hangon, hogy Blümele minden idegeiben meg-rázkodott.

„Mayer!“ esdekle Blümele és nedves szemekkel pilantott reá.

Mayer megértette ezen esdeklő setét szem sugarát.

„Tudod hová ment?“ mondá Mayer lágy hangon és ismét elfoglalta előbbi helyét.

„Messze túl a tengeren — Amerikába!“

Ezentul óvakodott Mayer, Blümele elbeszélését még csak egy szóval is megszakítani.

Blümele az uj hazában eleinte valóban azt találta, mint Jakab azt oly élénken és elragadtatón ecsetelte. Jakab kezein hordozta és csak benne látta boldogságát. Fiok születése mindkettőjüket oly nagyon boldogította, minek most 7 év után alig van már nyoma. Blümelét, mintha a világ forogna vele, szédülés fogta el, elfeledé régi hazáját és mindent, mi hozzá fűződik. Még azon komor árnyékot is, mi őt Csehországból kísérte — annak emléke, mivel szüleit megbántotta, eltűnt és csak fény és nap volt körülötte. „Azt akarom, hogy e gyermek szabad magyar legyen!“ mondá gyakran Jakab, szerencse érzetében; „nem olyan törődött kétszinü cseh!“ Blümelét még ez sem sértette. Nem volt-e az ő gyermeke is? Hisz nem kívánt egyebet, mint egyedül az övé lehetni!

E helyzetten lassanként észrevehető változás történt. Jakab szülővárosában, mely egy messze elterülő pusztaság közepén volt és inkább óriási faluhoz mint városhoz hasonlított, egy üzletet nyitott, Blümele hozománya segítségével. De ő, könnyelműsége daczára, csakhamar belátta, hogy Jakab a viszonyokhoz képest nagyon is nagyban kezdte Csehországban már megszokta látni, hogy mily nehezen lehet nélkülözések, fáradságok és a megtakarított krajczárok alapján csak középszerű jólétet is megalapítani. De Jakab úgy kezdte dolgát, mint hazájában még a gazdag sem. Ezt világosan látta Blümele; de csak hallgatott — hallgatott soká.

De midőn férje homlokán sötét felhőket látni képzelt, mely mindig oly derült, gondtalan volt, egy megjegyzést kockáztatott, mit Jakab nagyon rossz néven vett.

„Cseh“-nek gunyolta, ki földieinek kicsinyes felfogásait örökölte. De ne felejtse el, már nincs Csehországban; a világ kiállhatatlan lenne, ha benne csupa csehek laktának. Azért teremtette Isten Magyarországot.

Jakab csak magát vagy Blümelét akarta ámitani?

De ezen pillanattól fogva a házaspárok között tág úr volt észrevehető, mint mindig ellenkező természetek következménye. Jakab mindent „cseh“-nek nevezett, mi dölyfének és könnyelműségének ellenállt. Blümele már éles szemmel látta, hogy viszonyai annál inkább rosszabbulnak, minél inkább emelkedett felfuvalkodottsága, mit pedig fiatal korában annyira csodálatra méltónak tartott.

Jakab türehetetlennek tartotta neje tekintetét, mely mindig kérdőjelként nézett reá. Elfordult tőle és elhanyagolta őt; háza és gyermeke elvesztették vonzerejüket. A helyett, hogy üzlete után járt volna, idejének legnagyobb részét a házon kívül töltötte, leginkább magyar nemesek társaságában, kikkel kártyázott, nyargalt és vadászott. Csak most találta meg azon talaj, a születés és körülmények által másképp képzett természete, melyben igazán fejlődhetett.

Ettől fogva Blümele magát veszve látta.

E kinokhoz, melyek kétszeresen nekezettek gyenge vállaira, mert egészen idegenek közt volt, még annyira megszállotta a honvágy, hogy súlyos megbetegedéstől kellett tartania. Csak gyermekének tekintete ébresztett bátorságot és vigaszt. Egy vándorló cseh mesterlegénytől hallotta, hogy anyja már rég elhalt. E naptól fogva nem hallott lelkületében más szót: mint „Jahrzeit.“ Anyja sirjához menni, ott szivből sirhatni és semmi mást, mint sirni, oly boldogságnak vélte, mi minden szenvedéseit elfelejtetné. Egy izben beszélt Jakabbal e felől, de ez így felelt: „Mit ér már anyádnak, ha ezt a nagy utat megteszed vagy sem?“ Erre hallgatott Blümele, ki csak most ismerte meg igazán férjét.

Nem sokára ezután elutazott Jakab néhány hétre, mint azt Blümelének mondá. Tizennégy nap mulva egy levél érkezett, melyen liverpooli bélyeg volt! Jakab Amerikába telepedett le; a levelet egy nappal előbb írta, mi előtt tengerre szállt. Levelében azt írja, hogy Magyarországon nem találta azt, mit remélt; Magyarország általában már nem az, a mi volt — úgy látszik, hogy Amerikába lett áthelyezve. Azért ő is arra az utra indult, melyre előbb százezren előtte. Üdvözi Blümelét és a gyermeket és végül megígéri, hogy Californiából majd irni fog.

Sajátszerű! Blümele úgy szólván fölszabadítva érzé magát. Vagyonának maradványaival, mert Jakab a legnagyobb rendetlenségben hagyta hátra, gyermekét karján tartva, utnak indult Csehországba. Csak hadd muljék el kedves anyjának Jahrzeitja (halotti évforduló), akkor történhetik vele bármi, nem zúgolódik. A halotti ima által akarja vétkes lelkét ismét tisztázni.

„Isten fizesse meg, Blümele,“ mondá Mayer mélyen meghatva, midőn elbeszélését végezte, „hogy ily jó szándékos volt. Isten meg is segít.“

Fölállott és gyors léptekkel járt fel és le a szobában. „Az egész éjjet az utczán tölteni . . . és én nem tudtam“ mondá magában, azután megállt Blümele előtt, ki keservesen zokogott.

„Megigéred Blümele a mire kérlek?“ mondá Mayer s szemei csillogtak, e perczen sokkal magasabbnak látszott.

Blümele fejével intett.

„Ugy tedd meg azt, mit én neked tanácsolok; minde nek előtt: ki ne lépj e szobából, mig én azt nem mondom, hogy menj!“

„És a Jahrzeit?“ jegyzé meg szomoruan Blümele.

(Folyt. köv.)

FÜHRER IGNÁCZ

(Lakik: Budapesten, Szerecsen-útcza 4. szám alatt.)

2-3

TANKÖNYVEI

a) magyar nyelven:

1. **Magyartalanságok**, betűrendben (kapható a szerzőnél és minden könyvárusnál.) Ára fűzve: 40 kr.
2. **Rendsz. Magyar Nyelvtan** (felső nép-, polgári- és középiskolai használatra. A szerzőnél is kapható) 50 kr.
3. **Nyelvtani példatár**, 3 kötetke (Szerzőtárs; Schön József; a Franklin-Társulat kiadása.) 15—20 kr.
4. **Számtani példatár**, 5 kötetke, 2. kiadás (Tetteynél). 20—24 kr.
5. **Hazai s általános földrajz**, 9. kiadás (Grillnél). 30 kr.
6. **Népiskolai földrajz**, (kisebb, Rautman-nál). 20 kr.
7. **A magyarok Története**, 14. kiadás, kötve (Aigner). 30 kr.
8. **A Természetrajz elemei**, 5. kiadás, kötve (Kókai). 30 kr.
9. **Világtörténet**, jellemképekben (Laufer). 60 kr.

10. **Kisebb Világtörténet**, (Aigner kiadása). 40 kr.
11. **Első okt. a Franczia nyelvben**, kiejt., kötve (Laufer). 30 kr.
12. **Mózes I. könyve**, pályanyertes fordítás (kapható Zilahinál). Kötve 40 kr.
13. **„Emil, vagy a Nevelésről.”** Irta Rousseau J. J. Franciaából fordította Führer Ignác, (Franklin T.) 2 frt 40 kr.

b) német nyelven:

14. **Vaterl. und allg. Geografie**, (bei Grill). 30 kr.
15. **Geschichte der Ungarn**, 6. Auflage (Aigner). 30 kr.
16. **Weltgeschichte in Charakterbildern**, (Laufer). 50 kr.
17. **Praktische Lehrmethode der Ungar. Sprache** (Laufer). 36 kr.
18. **Praktische Lehrmethode der Franz. Sprache** (Laufer), 30 kr.

Frank Henrik fiai

Ludwigsburgban

Cs. kir. szab. gyár

Linzben a Duna mellett.

6-10

Valódi FRANCK-kávé

Valamennyi pótkávé fajok közt a legerősebb, a legsaporább s így a legolcsóbb pótkávé faj.

2—5 kanál kávészemhez 1 kanál Frank-kávé veendő s e vegyüleből táplálós, erős, izletes és egészségesebb kávéval kapni, mint 4 kanál tiszta kávészemből.

Mindig frissen kapható az ország minden fűszerkereskedéseiben.

„A párisi cipőhöz.”

Valódi orosz bagaria csizmák,
Vizhatlanságáért jótállás.

Schwarz József.

Károly-körút, Károlykaszárnya 17. szám,

ajánlja grazdagon fölszerelt cipő gyári rakatárát nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobban és legolcsóbb árúnak elismerve, alapítottott 1866. évben.

Hölgyek számára:

Kommod cipők finom bőr vagy eberlasztángból	1	frt 20	1	frt 50
Divatós kommod cipők bőr vagy eberlasztáng vagy csokorral vagy díszítéssel	1	70	2	20
Regatta legfinomabb oberlasztáng divatos és elegáns	2	40	2	60
„ finom szalon-lakból úgy szinte eberlasztáng vagy kesztyű bőrrel legújabb készítés	2	70	2	90
Eberlasztáng zügos topán rámás talppal 6" magas szárral	3	40	4	—
Legfinomabb kesztyűbőr topán Szalonlak boricékkal 6" magas szárral	4	50	5	—
Igen finom zerge vagy Chagrin topán 6" magas szárral	3	40	3	90

Urak számára:

Kommod cipők igen finom bőrből	—	90	1	20
Legfinomabb mainezi borjúbőr zügos topán	4	—	4	50
Borjúbőr topán erős kettős talppal munkások számára	3	50	3	80
Regatta Lak vagy borjúbőr Szalonlak vagy borjúbőr zügos topán divatos és varrott talppal	4	50	5	—
Zerge vagy Chagrin topán erős talppal	4	—	4	50

Legnagyobb vállasték fi-leány és gyermek cipőkben, úgy szinte legdivatosabb ranczos csizmák mindenféle nagyságban. Vidéki megrendelések mérték vagy mintaczipő szerint utánvétel mellett pontosan teljesítenek. A t. cz. közönség saját érdekében keretik „A Párisi cipőhöz” címet figyelembe venni. Részletes árjegyzék bérmentve beküldetik.